

**Kieli-identiteetin rakentuminen elämänkaaren aikana:
tapaustutkimus erään suomalaisen miehen tähänastisesta kielellisestä
kehityksestä**

Kandidaatintutkielma

Mikko Viitala

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

2015

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Mikko Viitala	
Työn nimi – Title Kieli-identiteetin rakentuminen elämänkaaren aikana: tapaustutkimus erään suomalaisen miehen tähänastisesta kielellisestä kehityksestä	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2015	Sivumäärä – Number of pages 25 sivua + liite
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tapaustutkimuksessa on tutkittu erään suomalaisen miehen kielellistä elämäkertaa ja erityisesti niitä henkilöhistoriallisia tekijöitä, jotka informantti kokee merkityksellisiksi oman kieli-identiteettinsä rakentumisessa. Samalla tutkimuksessa on selvitetty, millä tavalla kieli-identiteetin rakentumiseen vaikuttaneet tekijät ovat sidoksissa tiettyihin paikkoihin, aikoihin ja kokemuksiin informantin elämässä. Tutkimuksessa on käsitelty myös informantin kieli-identiteetin nykymuotoa, vaikka tutkimuksen huomio oli sen rakentumisessa elämänkaaren aikana.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostui informantilta kerätystä elämäkerrallisesta kirjoitelmasta ja kirjoitelman pohjalta toteutetusta puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Aineistoa tutkittiin narratiivisen analyysin menetelmin. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä olivat yksilön useita samanaikaisia identiteettejä korostavat identiteettiteoriat ja perinteiset kielenkäyttäjien kategorisoivat käsitteet kyseenalaistava new speaker -näkökulma. New speaker -käsitteellä ei ole vakiintunutta suomenkielistä käännösvastinetta, mutta tässä tutkimuksessa käännösvastineena käytettiin käsitettä uusi kielenkäyttäjän. Näkökulmana uusi kielenkäyttäjä huomioi puhujan kielitaidon ohella muun muassa miksi tai missä kielitaito on hankittu, ja millaisia muutoksia puhujan kielikäyttäytymisessä on elämänkaaren aikana tapahtunut.</p> <p>Aineistosta selvisi informantin elämänkaaren aikana olleen useita kielellisiä käännekohtia, jotka ovat muuttaneet hänen kielikäyttäytymistään ja tehneet kielistä erityisesti sosiaalisesti merkittäviä resursseja. Lisäksi selvisi, että informantin kieli-identiteetti on sidoksissa ihmisiin, muilta kielenkäyttäjiltä saatuun palautteeseen sekä fyysisiin ja virtuaalisiin paikkoihin hänen elämänkaarensa varrelta. Kielten asema informantin elämässä oli sidoksissa niiden koettuun hyötyyn tai käyttöarvoon.</p> <p>Tutkimus antaa viitteitä siitä, millaisia käännekohtia ihmisen kielenkäytössä elämänkaaren aikana voi olla, ja millaiset tekijät kieli-identiteetin rakentumiseen voivat vaikuttaa. Lisäksi se on yksi ensimmäisistä suomen kielellä tehdyistä uusi kielenkäyttäjän -näkökulmaa hyödyntävistä tutkimuksista. Kieli-identiteetin tutkimiseen uusi kielenkäyttäjän -näkökulma sopi erinomaisesti. Sen avulla voitiin tunnistaa informantin elämänkaaren varrelta kielellisiä käännekohtia, minkä lisäksi se auttoi havaitsemaan informantin identifikaatioita kielenpuhujana.</p>	
Asiasanat – Keywords sosiolingvistiikka, kielellinen identiteetti, narratiivinen tutkimus, elämäkertatutkimus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, Fennicum	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	2
2.1. Uusi kielenkäyttäjä.....	2
2.2. Yksilön useat identiteetit.....	4
2.3. Kieli liikkeessä.....	4
3 AINEISTO JA MENETELMÄT.....	6
4 AINEISTON ANALYYSI.....	8
4.1 Identiteetti suomalaisena kielenkäyttäjänä.....	8
4.2 Englanti toisena äidinkielenä.....	9
4.2.1 Ajattelun kieli.....	9
4.2.2 Kielelliset käännekohdat.....	10
4.2.3 Epävarma identiteetti.....	12
4.2.4 Kielenoppiminen.....	14
4.3 Uusi kielenkäyttäjä -identiteetit.....	16
4.3.1 Kiina.....	16
4.3.2 Ranska.....	18
4.4 Kieli sosiaalisena toimintana.....	19
4.5 Kielten hyödyllisyys.....	21
5 LOPUKSI.....	23
LÄHTEET.....	25
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kandidaatintutkielmani on suomalaisen miehen kielellistä elämäkertaa käsittelevä tapaustutkimus. Haluan selvittää, mitkä tekijät yksilön elämässä ovat kieli-identiteetin kannalta merkityksellisiä. Sain innostuksen tutkia aihetta Paunosen (2009) ehdotuksesta kartoittaa tämän päivän suomalaisten kielenkäyttäjäkuvia, mutta informantin tämän hetkisen kieli-identiteetin ikuistamisen sijaan tutkimukseni fokus on sen rakentumisessa: 1) Mitkä henkilöhistorialliset tekijät ovat vaikuttaneet informantin kieli-identiteetin rakentumiseen? 2) Millaisia vaikutuksia henkilöhistoriallisilla tekijöillä on ollut kieli-identiteettiin? 3) Miten kieli-identiteetti on sidoksissa tiettyihin paikkoihin, aikoihin, ihmisiin tai kokemuksiin informantin elämässä?

Tutkimuksen informantti valikoitui omasta tuttavapiiristäni, koska tiesin hänellä olleen tähänastisen elämänkaarensa aikana runsaasti kielikontakteja. Informantti on alle 30-vuotias suomalainen mies, ja hän on elämänsä aikana asunut useampia jaksoja ulkomailla. Vaikka identiteettejä on tutkittu todella paljon (ks. Block 2006; de Fina & Georgakopoulou 2012: 155), tutkimukseni erottuu joukosta new speaker -näkökulman hyödyntämisen ansiosta. Elämäkertatutkimuksena kielellisiä identiteettejä on tutkinut muun muassa Haapanen (2014).

Tutkin informantin kieli-identiteettiä narratiivisen analyysin menetelmin. Tutkimussuuntauksena narratiivinen analyysi on kasvattanut suosiotaan jo 1960- ja 1970-luvun vaihteen ns. narratiivisesta käänteestä lähtien (Pavlenko 2007:164), ja sosiolingvistiikassakin narratiivisiin analyysitapoihin pohjautuvia tutkimuksia on ilmestynyt valtava määrä (Barkhuizen 2013: 1). Sosiolingvistiikassa yleisimmin käytettäviä aineistoja ovat olleet tutkittavien kirjoittamat päiväkirjat sekä haastattelujen avulla kerätyt kielelliset omaelämäkerrat (Pavlenko 2007: 164–165). Viime vuosina puhuttujen ja kirjoitettujen narratiivien ohella on tutkittu jopa visuaalisia narratiiveja (ks. esim. Kalaja, Dufva & Alanen 2013).

Narratiiveilla on havaittu olevan yhteys identiteetteihin: kertomukset toimivat usein yksilöiden työkaluina jäsentää ja rakentaa omaa identiteettiään (De Fina 2003: 22). Lisäksi kertomukset kuvastavat kertojansa identiteettiä ja arvoja (Toolan 2001: 3) ja ovat yksilöiden tapamerkityksellistä omia kokemuksia (Barkhuizen 2013: 4). Kertomusten tehtävänä on myös saada sanotuksi jotain sellaista, mitä kertoja haluaa saada sanotuksi (Toolan 2001: 144). Narratiivisia metodeja on käytetty identiteettiä käsittelevissä tutkimuksissa jo narratiivisesta käänteestä lähtien, koska narratiivisen analyysin on ajateltu antavan keinot tutkia yksilöiden kertomusten taustalla vaikuttavia identiteettejä (de Fina, Georgakopoulou 2012: 155–160).

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Uusi kielenkäyttäjä

Sosiolingvistiikassa on perinteisesti käytetty kielenpuhujien kategorisoimiseen käsitteitä äidinkielen puhuja tai vieraan kielen puhuja. Käsitteiden korvaajaksi on ehdotettu termiä new speaker, koska se ei leimaa yksilöitä kielenoppijoiksi tai vieraskielisiksi, vaan huomioi esimerkiksi miksi tai missä yksilö on kielitaitonsa hankkinut (Walsh & Lane 2014). Tässä tutkimuksessa new speaker -käsitteestä käytetään käännösvastinetta uusi kielenkäyttäjä.

Uusi kielenkäyttäjä -tutkimuksissa voidaan tutkia esimerkiksi niitä kielenpuhujia, jotka ovat tietoisesti päättäneet opetella uuden kielen, tai niitä, jotka vieraskieliselle alueelle muuttaessaan ovat joutuneet opettelemaan uuden kielen. Uusien kielenkäyttäjien kielitaitoa ei käsitellä puutteellisena natiivipuhujiin verrattuna. (Walsh & Lane 2014.) Käsitteenä uusi kielenkäyttäjä voidaan tulkita edistysaskeleena perinteisiin termeihin nähden. Samalla se toimii kriittikkinä perinteiselle lingvistiikalle, joka on tieteenalana uusintanut uskomuksia ja asenteita natiiviudesta ja autenttisesta kielestä. (O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014: 2.)

Uusia kielenkäyttäjiä käsittelevät tutkimukset ovat keskittyneet pääasiassa vähemmistökieliin (ks. esim. Jaffe 2014; Pujolar & Puigdevall 2014; O'Rourke & Walsh 2014), vaikka uusi kielenkäyttäjä ei rajaudu vähemmistökieliä koskeviin konteksteihin (O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014: 1). Englannin tai ranskan kieltä opiskeleva henkilö voidaan siis määrittellä uudeksi kielenkäyttäjäksi, vaikka kyseisten kielten puhujia ei voida yleensä luokitella kielivähemmistöiksi. Tällä hetkellä uusi kielenkäyttäjä tulisi nähdä keskustelulle avoimena sosiaalisena kategoriana, jota ei ole tarkoituksenmukaista määrittellä tarkasti (O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014: 6). Viimeaikaisissa tutkimuksissa on kuitenkin yritetty määrittellä uusi kielenkäyttäjä ilmiönä ja listata uusien kielenkäyttäjien keskeisiä ominaisuuksia kielenpuhujina. Valtaosa uusista kielenkäyttäjistä on esimerkiksi hankkinut kielitaitonsa institutionaalisessa ympäristössä tietoisella päätöksellä (Walsh & Lane 2014; O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014: 1). Jaffe (2014: 25) luokittelee uusiksi kielenkäyttäjiksi aikuiset, jotka ovat hankkineet sosiaalisesti tai kommunikatiivisesti merkittävän kielitaidon tason. Annetuista määritelmistä huolimatta on edelleen epäselvää, miten uusi kielenkäyttäjä -käsite tulisi ymmärtää: tutkimuskäyttöön soveltuvana analyttisena konseptina vai kielenkäyttäjien kategorisointiin tarkoitettuna työkaluna. (Walsh & Lane 2014.)

Uusilla kielenkäyttäjillä on usein hankaluuksia tulla tunnistetuksi autenttisina kielenpuhujina, minkä seurauksena pääsy paikalliseen kulttuuriin ja puhujayhteisöön voi estyä. Monet kieliyhteisöt ovat perinteisesti käyttäneet kieltä oikeutuksena tai vaatimuksena tietynlaiselle kulttuurille ja kansalaisuudelle. (O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014: 2–3.) Puhujan itsensä tekemät määritelmät omasta kielitaidostaan tai asemastaan kieliyhteisössä saattavat olla ristiriidassa muiden ihmisten tekemien määritelmien kanssa¹, minkä seurauksena puhujan kielellisen identiteetin määrittelemisen voi olla ongelmallista. Alueiden hankalat sosiolingvistiset tilanteet, kuten kieleen uppoutumisen kokemusten sekä autenttisten puhetilanteiden vähyys ja korkea vaikeustaso, voivat niin ikään vaikeuttaa puhujien tunnistamista uusiksi kielenkäyttäjiksi. (Jaffe 2014: 30, 35.) Eräs merkittävä tekijä puhujien tunnistamisessa uusiksi kielenkäyttäjiksi on, miten puhuja itse kokee tulevansa hyväksytyksi vakiintuneisiin puhujayhteisöihin (O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014: 9).

Jaffe (2014: 25) esittää kuusi kategoriaa, joiden avulla uusia kielenkäyttäjää voitaisiin tunnistaa. Kategorioita ovat puhujan itsensä sekä muiden kielenkäyttäjien tekemien määritelmien lisäksi ikä, jolloin kielitaito hankittiin; tapa, jolla se hankittiin; lingvistiset ja metalingvistiset tiedot ja taidot sekä kielitaidon käyttöönoton tavat. Erityisen hankalaa puhujien kategorisoinnissa uusiksi kielenkäyttäjiksi on määrittää, mitkä kielitaidon osa-alueet arviointiprosessissa tulisi huomioida. Ongelmallista on myös tunnistaa se auktoriteetti, joka puhujia voi kieliyhteisön jäseniksi määrittellä, mikäli puhujan oma identifikaatio ei ole riittävä peruste uudeksi kielenkäyttäjäksi tulemisessa.

Uuteen kielenkäyttäjyyteen ilmiönä liittyy olennaisesti elämänkaarellisuus, eli ajatus siitä, että ihmisen elämässä on kokemuksia, paikkoja ja aikoja, jotka herättävät – tai vastavuo-roisesti lannistavat – halun opiskella ja käyttää uusia kieliä (Walsh & Lane 2014). Kieltenopiskeluun liittyvän kehityskaaren kuvaamiseksi uusi kielenkäyttäjätutkimuksissa on otettu käyttöön käsite *linguistic muda* (ks. esim. Pujolar & Gonzales 2012; Walsh & O'Rourke 2014), jolla tarkoitetaan ihmisen eri elämänvaiheissa tapahtuvia muutoksia kielikäyttäytymisessä (Pujolar & Puigdevall 2014: 168–169; Walsh & O'Rourke 2014: 68). Tässä tutkielmassa mudan käänkösvastineena käytetään käsitettä käännekohta.

Pujolar ja Puigdevall (2014) ovat erottaneet tutkimiansa henkilöiden elämänkaarten varrelta kuusi tärkeintä kielellistä käännekohta, joita ovat peruskoulu, lukio, korkeakoulu, ensimmäinen työ, uuden perheen perustaminen ja isäksi tai äidiksi tuleminen. Käännekohdat ei-

---

1 ns. self- and other-attribution (Jaffe 2014)

vät välttämättä vaikuta kielenkäyttöön määrällisesti, mutta niiden aiheuttamaa emotionaalista tai symbolista vaikutusta ei tule vähätellä, koska kielivalinnat ovat osa yksilön sosiaalista identiteettiä. Ihminen ei nimittäin hanki kielirepertoariaan ainoastaan tietyissä paikoissa, vaan se laajenee ja muuttuu koko elämänkaaren aikana. (Pujolar & Puigdevall 2014: 184.)

2.2. Yksilön useat identiteetit

Kielirepertoarin tavoin myös identiteetti on eri kontekstien välillä vaihteleva, uudelleenrakentuva ja monimutkainen kokonaisuus. Yhden identiteetin sijaan meidän tulisi puhua identiteeteistä, koska yksilö voi ilmaista yhdessä sosiaalisessa tilanteessa useita identiteettejä jopa samanaikaisesti. (Omoniyi & White 2006: 1–2.) Identiteetit eivät muodosta pysyvää kokonaisuutta minkään eheän ”minän” ympärille, vaan yksilö pikemminkin tilanteen mukaan identifioituu väliaikaisesti mihin tahansa keskenään ristiriitaisista identiteeteistään (Hall 1999: 23). Identiteetit ovat yksilön koko elämän mittainen projekti, jota leimaa pyrkimys selkeän narratiivin luomiseen ja tasapainoon omien identiteettien välillä (Block 2006: 35).

Yksilön identiteetit tulevat ilmi kielen kautta sekä rakentuvat sen avulla. Kaikenlaisessa kommunikaatiossa ja tiedonvaihdossa on aina samalla kyse identiteettien rakentamisesta tai uudelleenarvioinnista, kun viestintätilanne pakottaa meidän arvioimaan käsitystä itsestämme. (Norton 2013: 4.) Identiteettejä ei voida suoraan palauttaa yksilön valintoihin tai kokemuksiin elämänkaaren ajalta. Ne eivät ole seurausta pyrkimyksistämme luoda eheä narratiivi elämästämme, emmekä voi sanoa olevamme kasvatettuja tiettyihin identiteetteihin. Identiteetit ovat pikemminkin emergenttejä ilmiöitä, jotka syntyvät, kun käsittelemme aikaisempia kokemuksiamme ja valintojamme eri tilanteissa. (Block 2006: 35–36.)

Identiteetit ovat myös sosiaalinen ilmiö. Osallistuessamme erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin identiteettien rakenne ja sisältö muodostuvat erilaisiksi riippuen siitä, keiden kanssa olemme. Nämä erilaiset sosiaaliset kanssakäymiset paitsi rakentavat identiteettejä myös rakentuvat identiteettien vaikutuksesta. Emme myöskään voi käsitellä mitään yksilön identiteettien osa-aluetta – kuten etnistä, kansallista tai kielellistä – erillään muista, vaan ne ovat aina yhteyksissä toisiinsa. (Block 2006: 36–39.)

2.3. Kieli liikkeessä

Kielillä on identiteettien rakentamisen ohella funktionaalinen rooli. Panostamalla kielenoppimiseen yksilö tietää saavansa kulttuurista pääomaa ja sosiaalista valtaa. Kielellisten ja sosiaalisten resurssien ja pääomien kasvun myötä yksilön identiteetit tulevat jälleen uudelleenar-

vioinnin kohteeksi. (Norton 2013: 3.) Identiteetit toisin sanoen vaikuttavat yksilön haluun oppia uusia kieliä. Norton (2013: 6) kuvaa kielenoppimisen motivaation ja siihen sitoutumisen suhdetta oppimiseen panostamisen (e. investment) käsitteen avulla. Yksilö voi olla motivoitunut oppimaan, mutta olla samalla ulkoisista tai sisäisistä syistä sitoutumatta oppimiseen.

Blommaert (2010: 3) kuvaa globalisoitunutta maailmaa kielten markkinoina, joilla tietyt kieliresurssit nähdään joko arvokkaina tai arvottomina. Ihmisten tilasta toiseen tapahtuvan liikkeen mukana liikkuvat myös spesifit kieliresurssit, jotka eivät kuitenkaan saa samaa arvoa tai käyttötarkoitusta kaikissa konteksteissa, koska jokainen tila sisältää erilaisia kielenkäytön normeja. Liikkuvien kieliresurssien arvo voi määrittyä karkeimmillaan jopa siten, ettei puhujan kieliresursseja hyväksytä tai tunnusteta ymmärrettäväksi koodiksi tai kieleksi. Yksilön kieliresurssit saavat jokaisessa tilassa aina uudet merkitykset ja mahdolliset käyttötavat suhteessa muihin kieliresursseihin. (Blommaert 2010: 12, 21–22.)

Kieliresurssien merkitykset ja käyttötavat muuttuvat, koska kaikki kielenkäyttö on paikallista, ja siksi aina tulkittavissa eri tavalla eri konteksteissa. Kielet ovat toisin sanoen liikkuvista resursseistaan huolimatta aina paikallisiin konteksteihin sijoittuvia vakiintuneita tapoja. (Pennycook 2010: 7.) Paikat, joissa kieltä käytetään, eivät ole pysyviä, vaan ne uudelleenorganisoituvat ja saavat uusia merkityksiä vuorovaikutuksessa. Kielenkäytössä huomattavaa on siis ensisijaisesti se, millä tavalla yksilöiden vakiintuneet kielenkäytön tavat ovat sidottuja paikallisiin näkemyksiin tai maailmankatsomuksiin, ja millä tavalla kieliresurssit otetaan paikallisesti käyttöön. (Pennycook 2010: 5–7.)

Ajatusta kielten paikallisuudesta tukee se, että kielen on perinteisesti ajateltu paljastavan, kuka tai mistä puhuja on. Globalisoitumisen myötä kielirepertoareista on kuitenkin muodostunut paitsi monipuolisempia myös huomattavasti monimutkaisempia. Paikallisista kielen käytön tiloista on muodostunut paikallisen tason ylittäviä tai jopa täysin virtuaalisia, minkä vuoksi sosiolingvistiset ilmiöt ovat aiempaa arvaamattomampia. (Blommaert 2010: 4–8.) Blommaert (2010: 23) ehdottaa näkemystä tyypitetystä monikielisyydestä, jossa kokonaisen kielten sijaan kielirepertoarimme muodostuu eri kielistä peräisin olevista spesifeistä resursseista. Kielirepertoarit ovat lisäksi muuttuneet hybridisiksi, eli yksilöt käyttävät joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa kahta tai useampaa kieltä samanaikaisesti. (Latomaa & Suni 2010: 159–160, 170). Suomessa erityisesti suomen ja englannin kielen hybridinen käyttö on lisääntynyt, kun englannin kielen asema sosiaalisesti, kulttuurisesti ja työelämän kannalta merkityksellisenä resurssina on vahvistunut (Nikula, Leppänen 2008: 423–424).

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimuksen aineisto koostuu informantilta kerätystä omaelämäkerrallisesta kirjoitelmasta ja kirjoitelman pohjalta toteutetusta puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Aineistonkeruu suoritettiin kahdessa osassa helmi- ja maaliskuussa 2015. Tutkimuksen elämäkerrallisen luonteen takia informantin henkilöllisyys voi olla pääteltävissä aineistosta, minkä vuoksi kaikki aineistossa esiintyvät paikan- sekä henkilöiden nimet ovat häivytetty tai muutettu. Informantilta pyydettiin tutkimuslupa ennen aineistonkeruun aloittamista.

Informantti ohjeistettiin kirjoittamaan vapaamuotoinen teksti otsikolla ”minä ja kieli”. Kirjoittamisen tueksi hänelle annettiin orientoivia apukysymyksiä, kuten ”millaisia erityisiä kieleen tai kieliin liittyviä muistoja tai kokemuksia sinulla on?” Kirjoitelman tarkoituksena oli saada selville informantin kieliin liittyviä kokemuksia koko hänen tähänastisen elämänsä ajalta mahdollisimman kattavasti. Omaelämäkerrallisten kirjoitelmien avulla kieli-identiteettiä ovat aikaisemmin tutkineet muun muassa Dufva, Lähteenmäki ja Isoherranen (1996). Informantin kirjoittamaa 10 sivun mittaista tekstiä ei ole muokattu millään tavalla, vaan sitä on käytetty tutkimuksen aineistona sellaisenaan.

Teemahaastattelun avulla voidaan korostaa haastateltavan eri asioille antamia merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2002: 77), minkä vuoksi se valittiin tämän tutkimuksen aineistonhankintamenetelmäksi. Teemahaastattelu toteutettiin 20. maaliskuuta, ja sitä varten luotiin alustava kysymysrunko informantin tuottaman kirjoitelman pohjalta. Kysymysrungosta poikettiin haastattelun aikana useaan otteeseen. Haastattelun tarkoituksena oli saada lisätietoa kirjoitelmassa esiin tulleista teemoista, ja saada aineistot täydentämään toisiaan tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi. Yhteensä 33 minuuttia kestävä haastattelu taltioitiin 24-bittisenä korkealaatuisena ääninauhoituksena. Haastattelusta tehtiin karkea litteraatio, josta näkyvät informantin puheenvuorot, puheenvuorojen sisäiset tauot sekä haastattelijan kysymykset. Haastattelijan minimipalautteet poistettiin. Litteraatiomerkit löytyvät tutkielman liitteistä.

Tutkimusaineistoa analysoidaan tässä tutkielmassa narratiivisen sisällönanalyysin keinoin. Analyysissä kiinnitetään siis huomiota siihen, mitä kertoja sanoo tai kertoo (de Fina, Georgakopoulou 2012: 23–25). Lisäksi aineistoa tarkastellaan yhtenäisenä kokonaisuutena, eikä esimerkiksi sarjana yksittäisiä, pienempiä narratiiveja (ks. Barkhuizen 2013: 8). Elämäkertoissa tutkittavat saavat itse päättää, mistä asioista he puhuvat annetun teeman puitteissa

(Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997: 205). Kirjoitelman ja teemahaastattelun avulla informantin annettiin ilmaista kokemuksiaan ja ajatuksiaan kielestä mahdollisimman vapaalla tavalla. Narratiivisten metodien käyttäminen on tämän tutkielman kohdalla perusteltua, koska informantti kuvaa kirjoitelmaansa toistuvasti tarinaksi.

Narratiivien ajatellaan olevan ajallisesti ja paikallisesti sidottuja, koska yksilöt viittaavat kertomuksissaan usein toisessa paikassa koettuihin tai menneisiin tapahtumiin. Muista puheakteista narratiivit erottaa yleensä kertojan keskeinen rooli kertomuksessa. (Toolan 2001: 1; Barkhuizen 2013: 3.) Narratiivien analyysissä on huomioitava yksilöiden taipumukset korostaa oman itsen positiivisia puolia. Kertojan itse-presentaatioita voidaan käsitellä pyrkimyksinä kuvata omaa identiteettiä, mutta yksilön kertomus on usein eheämpi ja selkeämpi kuin identiteetti todellisuudessa on. Yksilöillä on myös taipumus kuvata oma identiteetti yhtenäisenä kehityskaarena eli sarjana tietoisia päätöksiä ja valintoja. (de Fina, Georgakopoulou 2012: 167–168.) Tutkimuksen reliabiliteetin vuoksi aineiston analyysissä on tärkeää huomioida sekä tutkimustilanteen vaikutukset, että informantin mahdollisesti harjoittama itesesensuuri. Elämäkerrallisuus voi aiheuttaa informantille paineita jättää yksityisiä tai häpeällisiä kokemuksia kertomatta, mutta tutkielmantekijän ja informantin pitkäaikaisen tuttavuuden takia tutkimuksen aineistoa voidaan pitää jokseenkin luotettavana. Haastattelutilannetta eivät leimanneet osapuolten väliset hierarkiaerot, vaan se sujui kahden samanvertaisen yksilön kesken.

Narratiivien analyysissä voidaan kiinnittää huomiota kerronnan eri tasoihin. Kerronnan paikallinen taso sisältää kerrontatilanteen kielivalinnat, ja muut paikalla olevat ihmiset, kun taas kerronnan laajemman kontekstin analyysissä huomioidaan esimerkiksi kieli-ideologioiden vaikutukset narratiiveihin. Narratiivien analyysissä on hyödyllistä etsiä myös kertomusten ajallisia, paikkoihin sidottuja ja sosiaalisia ulottuvuuksia. Paikkoja ja ajallisuutta tutkimalla voidaan havaita, milloin ja missä narratiiveissa ilmaistut kokemukset ovat koettu, ja mihin paikkoihin kokemukset ovat sidottuja. Sosiaalisen ulottuvuuden analyysin avulla voidaan tutkia kertojan kokemukseen liittyviä tunteita ja muita ihmisiä. (Barkhuizen 2013: 6–9.) Narratiivisessa sisällönanalyysissä tutkitaan, mitä informantti on sanonut ja miksi. Kertomuksia ei voida kuitenkaan täysin ymmärtää, ellei analyysissä kiinnitetä huomiota myös konteksteihin, joissa narratiivit on luotu, sekä muotoon, johon ne on kirjoitettu. Lisäksi analyysissä tulisi aina huomioida kieli, jolla narratiivit tutkimuksessa vaaditaan tai tuotetaan. (Pavlenko 2007.) Tässä tutkielmassa sekä kirjoitelma että haastattelu ohjeistettiin suomeksi, koska informantin äidinkieli on suomi. Muiden kielten käyttöä ei kielletty eikä siihen rohkaistu.

4 AINEISTON ANALYYSI

4.1 Identiteetti suomalaisena kielenkäyttäjänä

Informantti ymmärtää suomen kielen erottamattoman merkityksen omalle kieli-identiteetilleen, mutta tekee kaksi toisistaan eriävää huomiota äidinkielestään. Toisaalta hän tietää, ettei suomi tule koskaan täysin häviämään hänen kielirepertoaaristaan,

1) no, suomen kieli. se on.. toisaalta vähentynyt, mutta toisaalta ei se nyt sei koskaan tuu häviämään. suomen kieli nyt ei tuu koskaan häviämään et se tulee aina olemaan mulle elintärkeä. (H)

mutta toisaalta hän haluaa muuttaa käyttäytymistään, ettei niin kävisi:

2) täytyy sanoa että mitä pidemmälle aika on edennyt, sitä harvemmin tulee muuta kuin uutisia sun muita luettua Suomeksi. Mikä on valitettava tosiasia, mutta siihenkin olen itselleni luvannut kehitystä. Eihän sitä kokonaan pidä ja voi unohtaa omaa kieltään, vaikka nykyään suurimman osan ajastani Englantia puhunkin ja sillä toimin. (K)

Lisäksi informantti kokee positiiviseksi käännekohdaksi lukioaikaisen tyttöystävänsä aikaansaaman muutoksen hänen lukutottumuksissaan:

3) aloin lukemaan myöskin erilaisia kirjoja. sitten sen niinku häne hänen jälkeen sillee et mä olin siinä vaiheessa oli jossain vaiheessa mulla semmonen, kunnan fantasia kautta scifivaihe ollu päällä. mutta sitten, tuli myöskin niinku enempi sellasta niinku muunlaista kaunokirjallisuutta ja vähän, vähän niinku laajemmin ja myöskin suomen kieleks myöskin suomen kieleks mikä oli niin mulla oli siinä vaiheessa niinku pitkää ollu monta vuotta se et mä luen englanniks englanniks englanniks englanniks englanniks. ja siinä tuli taas semmone pien pientä swingjä niinku sillee että suomen puolelle taas. mikä oli, siinä mielessä ihan hyväkin. hyväkin juttu et on se aina mukavaa, lueskella vähä härmäksi. (H)

Informantti identifioi itsensä toistuvasti suomalaiseksi viitatessaan suomen kieleen äidinkielenään tai *omana* kielenään, itseensä *suomi-poikana*, tai laajempaan yhteisöön *meinä suomalaisina*. Kielenkäyttäjänä hän kuitenkin identifioi itsensä erilaiseksi kuin muut suomalaiset sekä kirjoitelmassa että haastattelussa:

4) Suurin osa meistä pelkää tekevänsä virheitä puhuessaan vierailta kielillä. Tämä on täysin väärä lähestymistapa. Virheitä sattuu, niille nauretaan ja niistä opitaan! Suomalaisilla on yleisesti ottaen erittäin hyvä englanninkielentaito mutta puuttuu uskallusta käyttää sitä. Kuulemme tuota kieltä ympärillämme jatkuvasti niin monessa eri yhteydessä ettemme edes aina huomaa sitä. Altistumme jatkuvasti, ja usein huomaamattamme englannille. (K)

5) hyvä esimerkki mun vanhemmatki mä tiedän et neki osaa puhua, paremmin ne ymmärtää englantia paremmin ku mitä puhuvat. mut ne ei vaa uskalla käyttää sitä. mä oon sillee e, siinä mielessä mä en oo

koskaan, pelännyt sitä et mä oon, aina, höpöttäny kälättäny, mitä mmit mis mitä millonki tarvii minkäki verran. enkä ihan hirveesti oo pelänny sitä että. tekeekö niitä virheitä ja muuta että. (H)

Mielenkiintoisesti informantti havaitsee englannin kielen merkittävän määrän suomalaisessa yhteiskunnassa (ks. Nikula & Leppänen 2008), kuten näytteestä 4 voidaan huomata, ja kuvaa kirjoitelmissaan erityisesti kulttuuriin liittyviä englanninkielisiä konteksteja: *automatilla kuuntelemme Katy Perryä NRJ:ltä – monessa muussa maassa valitettavasti Kauniit ja Rohkeat on dubattu, eikä elokuvaan mentäessä Morgan Freemanin tahi Sean Conneryn äänissä ole sitä jumalaista vibaa*. Kuvaamansa sosiolingvistisen tilanteen informantti merkityksellistää *ilmaisena englannin opiskeluna*. Lisäksi hän kuvaa, kuinka kielten opiskelu Suomessa on *maailman parhaimmistoa*, ja kuinka hän on kulkenut *läpi maamme tarjoaman, kiistatta maailman huipputasoa olevan koulutusjärjestelmän*. Informantin kieli-identiteetti suomalaisena kielenkäyttäjänä näyttäisi siis olevan sidoksissa ajatuksiin kielestä lahjana, koska hän kokee oman kielirepertoarinsa olevan suomalaisen yhteiskunnan mahdollistama kokonaisuus.

4.2 Englanti toisena äidinkielenä

4.2.1 Ajattelun kieli

Informantin kieli-identiteetti englannin kielen puhujana on ristiriitainen hänen kansallisen identiteettinsä kanssa. Vaikka informantti on syntyperältään suomalainen, eikä hän ole altistunut englannin kielelle kotona, hän viittaa englantiin toisena äidinkielenään:

6) Välillä minusta tuntuu että minulla olisi kaksi äidinkieltä, kaksi kieltä joilla ajattelen. Välillä en edes huomaa ajattelevani Englanniksi, vaan kieli vaihtuu enempi jopa lennosta siihen, kummalla pystyn minäkään asian tai ajatuksen paremmin ja sujuvammin päässäni organisoimaan. (K)

Informantti tunnistaa kielenkäytöstään koodinvaihdon ja identifioituu englannin äidinkielisiksi puhujaksi, koska hän kokee ajattelevansa englannin kielellä. Koodinvaihtoa esiintyy runsaasti sekä informantin kirjoitetussa että puhutussa kielessä. Kirjoitelmassa informantti jäsentää tekstiä koodinvaihdon avulla: *long story short, back to music ja mutta, nonetheless, nyt on matkalle luvassa uusia haasteita*. Haastattelussa koodinvaihto ilmenee merkitystä kuvaavana tai kiertoilmauksena: *semmosia hermittejä erakoita, thesis papereita, pientä swingiä niinku sillee ja useampi, point of view semmonen niinku näkökulma*. Englannin kielellä ajattelun yhteys kieli-identiteettiin tulee ilmi myös informantin kertoessa englannin puhumisen vaiuttomuudesta:

7) englannin kieli es mun ei koskaan tarvi varsinaisesti mieltää sitä ellei sit oo semmone just vaikka joku kuten sanoin yks väittely kesken sillo pitää oikeesti mieltää sanojaan mut normaalisti iha vaan blaablaab-laablaablaablaablaa kälättää se vaa sylki tuo suuhun sanat sitä mukaa ku mitä ajatus laukkaa – – (H)

Sekä kahdella kielellä ajattelun merkityksellistäminen, että runsas koodinvaihto puhutussa ja kirjoitetussa kielenkäytössä, viittaisivat englannin ja suomen kielen hybridiseen (ks. Latomaa & Suni 2010) käyttöön.

4.2.2 Kielelliset käännekohtat

Englannin kieli on vaikuttanut informantin kielikäsitteeseen jo nuoresta iästä lähtien, joten sen asema osana kieli-identiteettiä on ollut lähes informantin elämänkaaren mittainen projekti. Kielelliset käännekohtat eivät välttämättä johda kielen kvantitatiivisen määrän lisääntymiseen yksilön toiminnassa (Pujolar & Puigdevall 2014). Informantti merkityksellistää kuitenkin poikkeuksetta englannin kielen määrää hänen elämässään lisänneitä käännekohtia, joista monet ovat mielenkiintoisesti tapahtuneet niissä vaiheissa elämänkaarta, joita Pujolar & Puigdevall (2014) ovat uusi kielenkäyttäjätutkimuksissaan korostaneet. Informantin kokemien käännekohtien merkitys ei kuitenkaan rajaudu yksinomaan kielen määrälliseen kasvuun.

Kirjoitelmassa informantti kuvailee ensimmäistä englannin – ja samalla kiinan – kieleen liittyvää muistoaan 90-luvun alkupuolelta, kun hän matkusti Kiinaan perheensä kanssa:

8) oli kaupungissa apunaan oma henkilökohtainen tulkki ja avustaja, joka osasi sujuvaa englantia, ja muistan perheeni kommunikoineen hänen kanssaan kuin jotain salakieltä käyttäen, vaikka samaan aikaan tämä tulkki puhui muiden paikallisten kanssa kuulostaen täysin erilaiselta. (K)

Ensimmäinen muisto englannin kielestä on informantille merkittävä, koska hän kuvaa sen seurauksena tajunneensa kielten roolin erilaisissa konteksteissa toimimisessa: *ellen osannut puhua noilla keksityillä kielillä, en tulisi ymmärtämään mitään mitä ympärilläni tapahtuu.*

Ensimmäinen kielikäyttäytymistä muuttava seikka oli informantin mukaan videopelien pelaaminen yhdessä läheistensä kanssa ala-asteikäisenä:

9) Jo nuoresta lähtien nämä pelit oli meille saatavilla tietokoneiden ja pelikonsolien hiljattain yleistyessä, vaikkakin alkuunsa pelien läpi kulkeminen oli hyvin aikaavievä prosessi. Kun paikasta sinkoilee toiseen ymmärtämättään pelin sisäistä dialogia voi ongelmien ratkaisuihin ja oikeiden paikkojen löytämisessä kestää pitkiäkin aikoja. – – aina luimme tekstit jos vaikka sattuisi sen joukosta jotain vihjeitä pelin läpi saattamiseen olisi löytynyt. (K)

Informantti merkityksellistää samassa yhteydessä kielelle altistumisen kuvatessaan omia englannin kielen taitojaan: *kaikesta tuosta varmasti jotain tarttui pääkoppaan, sillä heti 3. luokalla englannin opiskelun aloittamisen jälkeen ymmärsin olevani kielitaidoltani edellä suu-*

rinta osaa luokkatovereistani – –. Videopelien merkitys kielelle altistumiseen nousee esille myös toisessa käännepäivässä, kun informantti kertoo kokemuksistaan World of Warcraft -pelin parissa lukioikäisenä:

10) pelailemme käytimme erästä keskusteluohjelmaa jolla pystyi suuremman ihmisryhmän kanssa ru-patelemaan yhtäaikaista. Siispä pelatessani kyseistä peliä, tuli minun jatkuvasti sekä kuultua, että käytettyä Englantia, mitä ei varmasti muuten olisi tullut siinä vaiheessa tehtyä. (K)

Kiinnostavasti informantti kokee videopelit ikään kuin fyysisiksi paikoiksi elämässään, mikä tukee käsitystä nykypäivän kielenkäyttökonteksteista jopa täysin virtuaalisina (ks. Blommaert 2010). Kuten näytteestä 9 voidaan huomata, ala-asteikäisenä pelattujen pelien virtuaalinen konteksti kytkeytyi samanaikaisesti paikalliseen sosiaaliseen kontekstiin. World of Warcraft -pelin virtuaaliset kielenkäytön kontekstit taas ovat myöhemmin kehittyneet paikalliseksi:

11) en viettänyt aivan 75% valveillaoloajastani Azerothin ihmeellisessä maailmassa, mutta myönnettäkööt että kyllä siellä aika ajoin tuli matkusteltua enemmän kuin ehkä olisi ollut suotavaa. Mutta kaikesta huolimatta, jälkikäteen ajateltuna en koe kyseistä aikaa hukkaan heitetyksi. – – Satuain mäihällä liittymään mahtavaan kiltaan, jossa oli samanhenkistä porukkaa pelaamassa ympäri Eurooppaa (niin tyttöjä kuin poikia) lähes joka kolkasta. Monia heistä olen päässyt tapaamaan matkustellessani ympäri Eurooppaa, ja ovat osa heistäkin käyneet minua ja ystäviäni täällä moikkaamassa. (K)

Kolmas suuri *murros* kielitaidoissa, kuten informantti asian kuvaa, tapahtui yläasteella informantin muuttaessa lukutottumuksiaan. Myös tässä yhteydessä hän merkityksellistää kielelle altistumisen kielitaidon kehittäjänä:

12) Lisäksi huomattava muutos lukemisessa oli se, että siirryin lukemaan valittua fantasiakirjallisuutta alkuperäiskielellä, eli Englanniksi. – – alkaessani lukea 500-1000 sivuisia pitkiä kaunosanaisia mestariteoksia, altistuun valtaisalle määrälle sanastoa jota en juuri koskaan ollut nähnyt tai kuullut missään – – (K)

Seuraavat merkittävät kuullun ja puhutun kielen määrää lisäävät käännepäivät informantin elämässä olivat opiskelun aloittaminen ammattikorkeakoulussa sekä yhteiseen asuun muuttaminen tyttöystävän kanssa. Opiskelu korkeakoulussa oli merkittävää kielelle altistumisen kannalta, koska opetus järjestettiin täysin englannin kielellä, minkä lisäksi informantti suoritti opintojensa aikana työharjoittelun Etelä-Englannissa. Mielenkiintoisesti informantti viittaa korkeakoulusta puhuessaan englantiin vieraana kielenä:

13) opetus on täysin Englanniksi suoritettavaa, sillä tämä oli kansainvälinen ala. – – Mutta erittäin positiivista oli se, että jälleen kerran pääsin aktiivisesti puhumaan vierailta kielillä – – (K)

Matkustaessaan Yhdysvaltoihin informantti tapasi tyttöystävänsä, jonka kanssa hän nykyään asuu yhdessä. Informantti merkityksellistää kirjoitelmassa tyttöystävän tapaamisen ja yhteiseen asuntoon muuttamisen tapahtumaksi, jonka seurauksena kielten opiskelu on muuttunut *päivittäiseksi harrastukseksi ja toiminnaksi*. Englannin kielen päivittäinen käyttö tulee esille myös haastattelusta:

14) tyttöystäväni. [Yhdysvalloista] kenenkä kanssa ni, asustaa asustaa yhdessä niin tosiaanki.. jonka kans tulee niinku jatkuvasti päivittäin puhuttua pkäyt pelkästään englanniks -- (H)

Merkittävien käännekohtien runsaus informantin elämänkaaren aikana on siis johtanut englannin kielen päivittäiseen käyttöön. Kielellisten käännekohtien on todettu ainakin Kataalanin kontekstissa johtavan kaksikielisyyteen (ks. Pujolar & Puigdevall 2014), mutta kuten edellisessä luvussa on esitetty, informantin kielenkäyttö on englannin kielen suhteen jopa hybridistä.

4.2.3 Epävarma identiteetti

Englannin kielen runsas käyttö vähentää suomen kielen merkitystä informantin jokapäiväisessä toiminnassa. Vähenevä suomen kielen käyttö aiheuttaa hänelle syyllisyyden tunteita, koska hän kokee suomen kielen taitonsa joko unohtuvan,

15) Eihän sitä kokonaan pidä ja voi unohtaa omaa kieltään, vaikka nykyään suurimman osan ajastani Englantia puhunkin ja sillä toimin. (K)

tai heikentyvän:

16) kaveri piti mulle ja tyttöystävälle puhuttelun siitä että me ollaan liian semmosia hermittejä erakoita et meidän pitäis nähä useemmin ni mullaki tulee se et suomen kieli vähän väliä on se et mä en niinku ihan menee senat sakasi ei tuu. ei osaa sanoo. mitä ajattelee pääkopassa nii ei vaa osaa sanoo. (H)

Suomen kielen heikkenevästä asemasta johtuva kieli-identiteetin epävarmuus ei kuitenkaan aiheuta kansallisen identiteetin epävarmuutta, sillä kuten tekstinäytteestä voidaan huomata, informantti määrittelee suomen *omaksi* kielekseen.

Aineistonäytteessä 6 informantti merkityksellistää englannin ja suomen kielen välisen koodinvaihdon positiiviseksi, koska kokee sen mahdollistavan sujuvamman itseilmaisun. Kuvaillaessaan haastattelun aikana itseään kielenkäyttäjänä informantti kokee koodinvaihdon kuitenkin negatiiviseksi. Tiedostamaton englannin ja suomen kielen vaihtelu vuorovaikutustilan-

teissa aiheuttaa informantille epävarmuutta omasta kieli-identiteetistä, ja hän kokee vieraan kielen vaikutuksen itseilmaisussa *möläyttelynä*:

17) minä olen.. jossain määrin.. vähän. eksyksissä oleva kielenkäyttäjä. välillä tuntuu siltä että mul o, vähän väliä saattaa olla hankaluuksia, eri kielten kanssa. välillä mä saatan. hyvin jos vaa istusin vaikka pitk pidemmän aikaa sun kanssa täällä istuskeltas vaikka iltaa höpöteltää ni mä jossain vaihees saatan yhtäkkiä möläyttää vaikka muutamat lauseet englanniks sillee ihan tajuamattaan sitä. (H)

Mielenkiintoisesti informantti rikkoo tässä yhteydessä yhtenäistä narratiivia omista elämänsä aikana tapahtuneista kokemuksistaan ja ottaa suoran kontaktin haastattelijaan ja haastattelutilanteeseen.

Informantin epävarma kieli-identiteetti tulee ilmi myös niissä kerronnan jaksoissa, joissa hän kuvaa oman kielitaitonsa puutteellisenä. Informantti ei koe pärjäävänsä puhutulla kielellä haluamallaan tavalla kaikissa kielenkäytön konteksteissa ja tuo ilmi kieliresurssiensa riittämättömyyden vertaamalla toimintaansa natiivipuhujiin:

18) jos meill [informantille ja hänen tyttöystävälle] tulee esimerkiksi niinku minkäänlaista, niinkun konfliktia tai tämmöstä mistään niinku pieni väittely, en oo siivonnu tai jotain muuta vastaavaa ja. sit tulee pieni väittely siinä nii mä hyvin her herkästi saatan sanoa jonku asian väärin. mikä on sitten semmone mitä ei niinku natiivipuhujat ei sanois. tasan tarkkaan sanois just sillä tavalla – – (H)

Informantti merkityksellistää myös tilanteen, jossa puutteellinen kielitaito ilmenee luetunymärtämisen hankaluutena:

19) englannin ki englannin kieles tälle niku ni koittanu lukee jotain [tyttöystävän] esimerkiks nii tota. thesis papereita ja näitä näi et siellä tulee. jotai iha niinku välillä tollasia niinku naurettavia, tilanteita. – – välillä tulee semmonen ihan pieni palauttaa maan pinnalle sillee niinku että ehkä mä en nyt oikeesti vielä osaakkaa niin hyvin englantia et se on niinkun.. – – (H)

Informantin kuvaukset oman kielitaidon puutteellisuudesta kertovat toisaalta myös hänen käsityksestään kielistä erillisinä resursseina. Sekä haastattelussa että kirjoitelmassa informantti kuvaa myös suomen kielen konteksteja, joissa kokee oman kielitaitonsa riittämättömänä:

20) samahan se on suomen kanssa. emm, en tiedä juurikaan lääkärijargonista mitään en tiedä jos insinööri alkua puhuu jostain mitä menee jossain virtapiireistä ja muista vastaavista en en tiedä näistä – – (H)

21) Esimerkiksi lukiessani esimerkiksi uutta lakiesitystä, tai katsellessani eduskunnan kyselytuntia kohtaan jatkuvasti sanoja joiden merkityksestä en aina ole täysin varma. Pitäisihän minun kaikki se ymmärtää, sillä onhan Suomi sentään äidinkieleni? (K)

Tietyissä konteksteissa riittämättömän kielitaidon takia informantti kuvaa, ettei osaa ”hyvin” *kumpaakaan kieltä*, mistä voidaan päätellä informantin kokevan oma kielirepertoaarinsa tyypistettynä (ks. Blommaert 2010).

Kieliresurssien puutteista huolimatta informantti kokee oman kielirepertoaarinsa itseilmaisua rikastuttavana seikkana. Kuvatessaan kieliä *välineenä joilla voit ilmaista ajatuksiasi* hän esittää kieliresurssit palapelin palasina, joiden avulla hän voi ilmaista itseään monipuolisemmin:

22) Toinen kieli antaa ei pelkästään toisen keinon ilmaista itseään, vaan myös toisen tavan ajatella ja uuden näkökulman. Sillä aina on asioita joiden merkitystä ei voi kieleltä toiselle suoraan vain kääntää. Esimerkkeinä vaikka suomalaisista sanoista vaikkapa *sisu*, sekä *myötähäpeä*. Niille ei ole mitään suoraa käännöstä Englanniksi, enkä tiedä onko millä muillakaan kielillä. Se, että Englannissa ei korvaavaa sanaa *myötähäpeälle* ole ei tarkoita sitä etteikö tuota tunnetta voisi Englanniksi ilmaista, sinulla vain täytyy olla tarvittavat palapelin palaset jotta voit pukea ajatuksesi mahdollisimman lähelle sitä mitä päässäsi ajattelet. (K)

Identifikaatio englannin äidinkielliseksi puhujaksi voi olla osittain seurausta kielikäsitteistä: koska informantti pitää kielirepertoariaan tyypistettynä, hän rinnastaa oman äidinkielenensä toiseen vahvaan kieleensä eli englantiin.

4.2.4 Kielenoppiminen

Kielten oppimista ja opiskelua kuvaavissa kerronnan jaksoissa informantti merkityksellistää omaa suhdettaan englannin kieleen keskenään poikkeavilla tavoilla. Kuvatessaan oppimisen vaivattomuutta hän tuo ilmi identiteettiään englannin äidinkiellisenä puhujana, mutta aktiivista opiskelua kuvaavissa kerronnan jaksoissa hän tuo ilmi uusi kielenkäyttäjän -identiteettiin viitattavia piirteitä. Kielen vaivatonta oppimista tai aktiivista opiskelua kuvaavien jaksojen lisäksi informantti merkityksellistää useita eri englannin kielelle altistumisen konteksteja.

Englannin kielikontaktien sijoittuminen koko informantin elämänsä ajalle tekee hänen kieli-identiteetistään erittäin monimutkaisen kokonaisuuden. Informantti luo yhtenäistä narratiivia niistä tekijöistä, jotka hän kokee merkityksellisiksi kielitaitonsa kehittymisessä. Samalla hän kuitenkin kuvaa kirjoitelmassaan tämän kielellisen kehityskaaren olleen *niin monen yksittäisen seikan lopputulos*, ettei osaa kertoa, miksi hänen kielitaitonsa on kehittynyt nykyiselle tasolle. Informantti kertoo tuttaviansa usein kysyvän, miksi hän puhuu *niin hyvää ja moitteetonta Englantia*, ja rinnastaa myös tässä yhteydessä suomen ja englannin kielen käytöt toisiinsa: *vähän sama kuin minulta kysyisi miksi puhun näin hyvää Suomea*.

Informantin ajatukset suomen ja englannin kielitaidon yhtäläisestä tasosta tulevat aineistossa ilmi hänen kuvatessa englannin opiskelun helppoutta. Informantti kuvaa kirjoitelmasaan, kuinka muistaa *englannin opiskelun olleen erittäin vaivatonta, ja suorastaan helppoa*, ja vetoaa vaivattomuuden olleen kielitajun ansiota: *minulla aivoni/mieleni jostain syystä automaattisesti kertoivat miksi asiat sanotaan mitenkin*. Verratessaan englannin opiskelua muiden kielten opiskeluun hän vetoaa samalla tavalla luontaiseen kielitajuun sekä kirjoitelmassa että haastattelutilanteessa:

23) Ruotsia opiskellessani huomasin että minun täytyi hirveästi keskittyä siihen että missä muodossa mikäkin sana milloin taipuu, mikä on oikea sanajärjestys, ja miten tulisi lauseet ja sivulauseet laittaa järjestykseen, kun taas Englannin kanssa minulla ei koskaan ollut minkäänlaisia vastaavia ongelmia. (K)

24) ruotsi ranska esimerkiksi ni niinkun näitten kahen kielen opiskelu oli mulle jote jotenkin jossai määrin todella samantyylistä. että, niissä joutu näkemään vaivaa, sillee et siin niinku joutu. oikeesti niinkun pannaan siihen – – kun taas sitte englannissa mun ei koskaan tarvinnu, nähä niinkun tehdä mitään tuota. et se vaan jostain syystä kaikki vaan, toimi, pääkopassa. (H)

Kielitajun ohella informantti merkityksellistää kuitenkin useita esimerkkejä kielen määrätietoisesta opiskelusta. Hän esimerkiksi kuvaa, kuinka opetteli sanastoa vapaa-ajallaan: *otin aktiivisesti selvää kuulemistani ja lukemistani sanoista ja lauseista joita en ymmärtänyt, ja opiskelin englantia myös koulun ulkopuolella – –*. Informantti merkityksellistää aktiivisen roolinsa sekä sanaston että puhumisen taidon kehityksessä:

25) osasin kyllä laulaa vaikka koko levyn biisit (lähes) sanasta sanaan, vaikken edes ymmärtänyt kaikkea laulamaani. Näissä tilanteissa useinmiten kirjoittelin johonkin vihkoon tai paperille sanoja joita en ymmärtänyt, vain ottaakseni selvää mitä se tarkoittaa. – – Lisäksi, lauluja kuunnelllessa, sain usein jo jonkinlaisen käsityksen kuinka kyseiset sanat tulisi lausua, ja täten lauleskellessani, tuli minun myös opiskeltua englannin puhumista – – (K)

Informantti korostaa omaa rooliaan englannin kielen aktiivisena opiskelijana erityisesti kertoessaan nykyisen tyttöystävänsä tapaamisesta. Informantti kokee, että kovalla työllä hankittu korkea kielitaidon taso on mahdollistanut hänen nykyisen elämäntilanteensa:

26) Ei ole päivää jolloin en olisi iloinen siitä, että olen opiskellut ja oppinut Englantia niinkin paljon kuin olen, ja että olen jatkuvasti nähnyt sen eteen vaivaa, sillä mikäli näin ei olisi, en olisi koskaan varmasti tavannut kyseistä tyttöä – – (K)

Kiinnostavasti informantti korostaa sekä vaivattoman kielenoppimisen että aktiivisen kielenopiskelun roolia jopa yhden puhunnan aikana:

27) Englannin kieli.. multa ei varsinaisesti mis koskaan oo vaatinu mitään. Sillee niinku et mun ei oo koskaan siihen tarvinnu panostaa millään tavalla, opiskeluun. Elikkä se on ollu semmone tai. No ehk hmh. No sitä mä en o mä oon ehkä panostanu siihen hyvin eri tavalla et se on pan panostanut sitten justiinsa niinku sillee iha jatkuvasti, pelaamalla puhumalla lukemalla näin edelleen mutta mutta ei koulutehtäviä tekemällä. (H)

Informantti näyttäisi sekoittavan identifikaatioissaan runsaan informaalin oppimisen määrän luontaiseen kielitajuun, mikä näkyy tutkimusaineistossa keskenään ristiriitaisina kommentteina kielitaidon kehittymisen syistä.

4.3 Uusi kielenkäyttäjät -identiteetit

4.3.1 Kiina

Kiinan kielestä puhuessaan informantti ilmaisee niin ikään keskenään ristiriitaisia identifikaatioita: toisaalta hän näyttäisi tuovan ilmi uusi kielenkäyttäjät -identiteettiä, mutta toisaalta vähättelevän omaa asemaansa kieliyhteisön jäsenenä. Informantin halu kuulua kiinalaiseen puhujayhteisöön ilmenee innostuksena kiinan kieltä kohtaan. Kielen opiskelu oli informantille paitsi *mieletön kokemus* myös uudenlainen kielikontakti: *kiina oli niin täysin erilainen kuin mikään aikaisemmin opiskelemani kieli, että sen opiskelusta nautti joka ikinen aamu.*

Uusien kielenkäyttäjien tunnistamiseen soveltuvaksi kategoriaksi on ehdotettu kielitaidon omaksumisen ikää (Jaffe 2014). Informantti alkoi opiskella kiinaa vasta aikuisiällä, minkä takia hän aluksi epäili omia mahdollisuuksiaan oppia kiinaa:

28) Ajatus Kiinan opiskelusta kuulosti pelottavalta, mutta olihan tuo Venäjänkin sujunut, vaikkei sitä ehkä enää aivan teini-iässä ollutkaan. (K)

Informantin uusi kielenkäyttäjät -identiteetti on sidoksissa hänen matkoihinsa Kiinan maaseudulla, eikä kaupunkiin, jossa hän vaihto-opintojaksonsa aikana opiskeli kiinaa. Informantin luottamus omaan kielitaitoon syntyi, kun hän huomasi pärjäävänsä Kiinan maaseudulla omilla kieliresursseillaan, vaikka hän oli viettänyt edelliset kuukaudet naapurivaltioissa puheen pääosin muita kieliä:

29) Oli erittäin palkitsevaa, että vaikka pariin kuukauteen en ollut juuri päättäni Kiinan sanastolla ja lausahduksilla vaivannut, muistin vielä riittävästi että pärjäsini, löysin asuinpaikat, sain hommailtua bussiliput, tilata dumplingeja ja paistettua munakoisoa, ja vaikka mitä muuta jokapäiväistä asiointia. (K)

Informantin kokemukset riittävästä kielitaidosta arkipäiväisten asioiden hoitamiseksi on merkittävä, koska hän koki siten tulleen hyväksytyksi puhujayhteisöön. Kieliyhteisön jäseneksi tuleminen kokemusten on havaittu olevan tärkeä osa uusi kielenkäyttäjät -identiteetin rakentu-

mista (O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014). Samalla informantti havaitsi kieliresurssiensa olevan riittävät pärjätäkseen itsenäisesti. Kiinan maaseutua kuvaillessaan informantti kertoo, kuinka *paikalliset puhuvat vielä vähemmän Englantia kuin suurkaupungeissa*, minkä vuoksi kyky toimia puutteellisella kiinan kielen taidolla arvelutti informanttia: *suuren osan aikaa olin vähäisen Kiinani armoilla*.

Informantti merkityksellistää kieleen uppoutumisen kokemusten tärkeyden kiinan kieltä opetellessaan. Matkoillaan informantti sanoo kulkeneensa pääosin yksin, koska kokee sen auttaneen kielen oppimisessa:

30) jos mä oisin siellä [Aasiassa] yheksän kuukautta ollu vaikka parin kaverin kanssa. nii tota ei siin ei mul ois siinä sitte samalla tavalla ollu kielelle kierreltyä niinkun ja opi sitte samalla käytettyä vaikka kiinan kieltä mä oisin ihan hyvin saanu vaa jumittautua siihen kuplaan kavereitten kanssa puhuu suomee. sillan tällön törmätä toisiin muutamaan ihmisiin, ja niin tota, sitte vaihtaa, vähän lönköttää englanniks mut se että niinku – – jos menee siellä itekseen siellä kokoajan niinkun, heittää vähän itseensä pois siitä mukavuusalueelta. ja. puhuu ihmisille. (H)

Kiinan kielen uusi kielenkäyttäjä -identiteetti vaikuttaisi olevan yhteydessä myös muilta kielenkäyttäjiltä saatuun palautteeseen. Palautteen ansiosta informantti kokee tulleen hyväksytyksi puhujayhteisöön, minkä lisäksi hänet paikallistetaan kielivarianttinsa vuoksi Kiinan maaseudulle:

31) sain jopa kommenttia että he huomasivat että aksenttini oli hieman maaseutumainen, minkä minä henkilökohtaisesti otin kohteliaisuutena. (K)

Maaseutumainen aksentti on informantille ylpeydenaihe, koska matkustaessaan Kiinan maaseudulla hän vietti aikaansa pienessä kylässä, josta tuli hänelle *väliaikainen koti pallon tuolla puolen*. Informantti mainitsee kirjoitelmassa yrittäneensä kyseisessä kylässä kehittää omia kiinan kielen taitojaan kylän asukkaiden avulla: *yrityin aktiivisesti parantaa Kiinan taitojani puhumalla paikallisten kanssa ostaessani ruokaa ja mitä milloinkin – – myös kysyä yöpaikkani omistajalta apua ääntämisessä ja oppimisessa*.

Vaikka informantti kokee tulleen tunnistetuksi uudeksi kielenkäyttäjäksi puhutun kielen osalta, hän ei pidä itseään täysivaltaisena kieliyhteisön jäsenenä, koska kokee kirjoittamisen ja lukemisen liian hankalaksi. Uusi kielenkäyttäjä -identiteetin rakentumiseen voi vaikuttaa alueen sosiolingvistinen tilanne, jos kohdekielellä toimiminen tai siihen uppoutuminen on vasta-alkajalle liian haastavaa (Jaffe 2014). Lukemisen ja kirjoittamisen osalta informantin kaipaamat kieleen uppoutumisen kokemukset jäivät saamatta, koska kiinalaisen merkkikirjoituksen oppiminen on hänen mukaansa *pitkä ja hidas prosessi*. Informantti myös kuvaa, kuinka

vaihto-opintojaksoon kuuluvien kieliopintojen aikana lukemista ei opetettu sen haastavuuden takia: *se että pystyisit lukemaan keskiverto uutislehden vaatisi arviolta 2-3000 [merkin] osaa-mista, joten luovutimme vain hävinneen taistelun.*

Vaihto-opintojakson ja matkustelun aikana informantti oli motivoitunut käyttämään kiin-nan kieltä ja koki kuuluvansa paikallisiin kieliyhteisöihin, mutta Suomeen palatessaan moti-vaatio kieltä kohtaan hävisi:

32) En tiedä miksi en enää paluuni jälkeen jatkanut Kiinan opiskelua. Minulla olisi siihenkin ollut mah-dollisuus, mutta päädyin sen sijaan jatkamaan Venäjän opiskelua kurssin tai kahden verran. Olen monesti sitä miettinyt, sillä nyt huomaan sille käyneen samoin kuten kaikille kielille joita innokkaasti aloitan opis-kelemaan, mutta jotka myöhemmin helposti jäävät unholaan. (K)

Haastattelussa informantti kertoo jatkavansa kiinan kielen opiskelua vasta sitten, kun hän mat-kustaa Kiinaan uudelleen:

33) kiina. On semmonen – – semmonen et siitä on opiskellu vähäsen. tietää jotain ja tarvittaessa sitten pystyy, jo mikäli sinne, tulen joskus menemään uuestaa vielä. näin edelleen et sitten tulee vähän ehkä ker-rattua. – – tällä hetkellä ei ole suunnitelmassa että rupeisin.. kiinaa, lukemaan pääasiallisesti näi edellee et se on semmonen tällä hetkellä.. vähän annan hiipua, hiipua ilmiö. (H)

Informantin ilmaisema uusi kielenkäyttäjän -identiteetti vaikuttaisi siis olevan sidoksissa Kii-naan – ja erityisesti Kiinan maaseudulle – fyysisenä paikkana, koska hän antoi kielitaitonsa unohtua heti Suomeen palattuaan.

4.3.2 Ranska

Ranskan kielestä puhuessaan informantti kuvailee kiinan kielen tavoin merkittävää motivaatiotaan opiskelun suhteen. Informantin luottamus omaan kielitaitoon syntyi kuitenkin jo insti-tutionaalisessa ympäristössä:

34) heti ensimmäisistä päivistä lähtien huomasin sen olevan erittäin kiinnostavaa! Ruotsin hankaluudet olivat opettaneet minulle että ei kannata olettaa tämänkään olevan yhtä helppoa kuin Englannin opiskelu oli tuohon aikaan, mikä oli hyvä, sillä nyt osasin lähteä aivan uudella valppaudella kohti tuota haastetta. Ranskan opiskelu minulla sujui melko hyvin, ja sain lähes jokaisesta kurssistani ylä-asteella kiitettäviä – – (K)

Sosiaaliseen kontekstiin ranskan kieli asettui informantin elämässä vasta korkeakoulu-opintoihin kuuluvan työharjoittelujakson aikana Etelä-Englannissa, missä hän pääsi puhu-maan ranskaa päivittäin: *tuon reissun aikana minulla oli pari kämppäkaveria, joista molemmat olivat onnekseni Ranskasta, joten pääsin päivittäin preppaamaan ruosteisia taitojani.* Työharjoittelujakson aikana informantti kertoo oppineensa ranskalaisen juomalaulun, jonka

hän on myöhemmin elämässään tunnistanut sosiaalisesti arvokkaaksi kieliresurssiksi muilta kielenkäyttäjiltä saamansa palautteen avulla:

35) sillo englannissa o englannissa ku oli töissä ni siellä ku opetettiin yks, hieno ranskalainen juomalaulu. -- se on aina tuottanut iloa kaiken maailman, tapahtumissa missä tahansa ranskalaisiin ihm ranskalaisiin ihmisiin törmääkään ni se on aina hyvä kajauttaa ilmoille ja kaikki on aina ihan tulesa että mistä sä osaat tämmösiä -- (H)

Ranskan kieli osana kieli-identiteettiä näyttäisi olevan kiinan kielen tavoin sidoksissa tiettyyn paikkaan ja kielenkäyttäjiltä saatuun palautteeseen. Uusi kielenkäyttäjä -identiteettiä informantin kerronnassa ilmaisee erityisesti hänen huomionsa ranskan kielen samankaltaisuudesta espanjan kielen kanssa. Informantti mainitsee, kuinka hän haluaa opiskella ranskaa *vähän lisää, koska se tukee tosi hyvin espanjaa*, ja kuinka kyseiset kielet ovat *monilta osin hyvin saman tyylisiä*. Ranskan kielen opiskelumotivaation merkityksellistäminen välineenä espanjan kielen oppimiseksi viittaisi informantilla olevan metalingvististä tietoa ranskan kielestä. Uusi kielenkäyttäjä -tutkimuksissa Jaffe (2014) on korostanut erityisesti metalingvistisen tiedon osuutta kielenkäyttäjien kategorisoinnissa.

4.4 Kieli sosiaalisena toimintana

Informantin kielenoppimisen motivaatio näyttäisi olevan yhteydessä hänen käsitykseensä kielestä ensisijaisesti itseilmaisun välineenä, koska hänen tavoitteisiinsa kielenkäyttäjänä liittyy halu toimia kielellä tehokkaasti kaikissa kielenkäytön konteksteissa. Kielenkäyttö vaikuttaisi olevan informantille ensisijaisesti sosiaalista toimintaa, jota ilman uskallus ja taito puhua kieltä eivät kehity:

36) Useita muita kieliä myöhemmin elämässäni opiskellessani, ongelmaksi useinmiten olen juuri huomannut sen, että kun et altistu kielelle, etkä käytä sitä arjen askareissasi, väistämättä kielen käytöstä (eritoten puhumisesta) tulee todella hankalaa ja turhauttavaa. (K)

Haastattelun aikana informantti kuvaa, kuinka haluaisi pystyä toimimaan kielellä sujuvasti kaikissa tilanteissa:

37) ärsyttää että miksi ei ole vielä parempi kielitaito et että osaisi olla semmonen. sananiekka joka aina löytää oikeat sanat oikeaan tilanteeseen. (H)

38) haluais kokoajan oppia että pystyy käyttään aktiivisesti ja. niinkun, jouhevasti mahdollisimman laajaa sanavarastoo et se sitä koitan jatkuvasti aina parantaa että. vaikka jonkun sanan ymmärtäis tietäis ni sitä ei osaa käyttää välttämättä, eikä tuu käytettyä jokapäiväisessä kielessä. se on semmonen että haluais oppia, monipuolisemmaks puhujaks. (H)

Kuten edeltävistä luvuista on ilmennyt, kielellisistä käännekohdista puhuessaan informantti korostaa ihmisten merkitystä oman kieli-identiteettinsä kehityksessä. Usein ihmisten merkitys informantin kielelliselle kehitykselle johtuu toiminnan kokonaisvaltaisesta sosiaalisuudesta, kuten näytteestä 10 voidaan huomata. Yksittäisistä ihmisistä informantti merkityksellistää erityisesti pitkäaikaisen ystävänsä, jonka kanssa hän on toiminut englannin kielellä useissa erilaisissa konteksteissa:

39) iha mun lapsuudesta nuoresta lähtien niinku parhaita kavereita ja justiinsa hänen kanssaan tosi paljon tuli luettua fantasiakirjallisuutta ja alettua englanniks lukemaan niitä ja, vietettyä niinku koko lapsuus ja suuri osa aikaa kaikki harrastukset roolipelaamiset fan warhammerit muut kaikki englanniks nii se oli. jotenki [ystävän nimi] oli aina semmone, kenen kanssa pysty keskustelemaan se oli aina mua vielä askeleen eellä siinä et se oli aina sillee jotenki pysty vähä, kilpailemaan jossain määrin -- (H)

Ihmisten vaikutus informantin kieli-identiteettiin ei rajoitu ainoastaan niihin konteksteihin, joissa hän käyttää kieltä yhdessä merkityksellisen ihmisen kanssa. Erityisen suuri vaikutus informantin käsitykseen omasta kielitaidosta on ollut muilta kielenkäyttäjiltä saadulla palautteella. Informantin identifikaatio itsestä englannin äidinkielenä puhujana näyttäisi palautuvan ainakin osittain palautteenantajien yrityksiin paikallistaa informantti kielenpuhujana. Palautteenantajien ongelmat informantin kielivariantin paikallistamisessa aiheuttavat ylpeyden kokemuksia:

40) niinku ihmisillä on ollu tosi, iha ih natiivipuhujilla on ollu todella, pal niinku paljon hankaluuksia arvioida e mistä päin mää oon, kotosin. Ja siitten, sa samoin niinku tyyliin. Yh useimmiten arvioivat just jotain englantia muuta vastaavaa sillee että m sää oot varmaa jostai tuolta. tuolta kotosin ni se on aina sit semmone pieni et kyllä se pienen hymyn pistää suupielille sil et no ei lähelläkää.. et mä oon iha jostai tuolta muualta. (H)

Informantti paikallistaa myös itse itsensä kielenpuhujana Britanniaan joutuessaan tilanteeseen, jossa hänen käyttämiään kieliresursseja ei pidetä hyväksyttävänä poliittisessa keskustelussa:

41) viime kesänä, olin [Yhdysvalloissa] käymässä ennen ku [tyttöystävä] sitte muutti tänne näin.. -- olttiin siellä [yhdysovaltaisella tuttavaporukalla] syömässä ja juomassa ja näi edelleen viettämässä iltaa ni. sit siinä, jotain poliittista paasausta oli menossa ja siinä sit käytiin jostain, no korruptoi korruptoituneista sioista sana ö kuvasin heitä nimellä cunt. mikä on tällei britis briteissä, missä ite oon pääasiallisesti kuitenkin aikaani viettäny ja brittienglantia käyttäny. niille se on enempi semmonen niinku yleisessä käytössä oleva, niinku semmonen oh you cunt. että kun taas sitten amerikkassa tämän jälkeen kun olin sen sanonu siellä ääneen, [tyttöystävä] hyvin äkkiä sano että sä et voi sanoo noin et on niinkun ehkä hirveimpiä sanoja mitä täällä voit sanoa sillee ihmisestä -- (H)

Oman kielivariantin paikallistaminen Britanniaan tuo jälleen ilmi informantin kielidentiteettiä englannin äidinkielenä puhujana. Litteraatiosta voidaan huomata, että informantti paikallistaa kielenkäytöstään itse asiassa kaksi eri seikkaa: toisaalta käyttämänsä speisin kieliresurssin, joka saa eri merkityksen kahden eri kielenkäyttökontekstin välillä, mutta toisaalta koko oman kielivarianttinsa. Informantin kokemus oman kieliresurssin vaihtelevasta arvosta viittaa sekä Blommaertin (2010) havaintoihin kieliresurssien hyväksyttävyydestä ja tunnistettavuudesta eri tilojen välillä että Pennycookin (2010) teoriaan kielten ja kielenkäytön tapojen paikallisuudesta.

Informantti näyttäisi ilmaisevan uusi kielenkäyttäjät -identiteettejä ainoastaan silloin, kun hän kokee kielitaitonsa tason olevan sosiaalisesti merkittävä, mikä tukee huomiota kielidentiteetin sosiaalisesta rakenteesta. Sosiaalisesti ja kommunikatiivisesti merkittävää kielitaitoa uusien kielenkäyttäjien identifioimisessa on tutkimuksissaan korostanut Jaffe (2014). Kiinan ja ranskan kielten uusi kielenkäyttäjät -identiteetit tulevat ilmi niistä konteksteista, joissa informantti kokee kieliresurssiensa tulleen ymmärretyksi puhuessaan kohdekielen äidinkielen puhujille. Ranskan kielellä tällainen resurssi on Etelä-Englannissa opittu juomalaulu, kun taas kiinan kielellä kaikki ne kieliresurssit, joita informantti tarvitsi Kiinan maaseudulla matkustellessaan. Englannin kielellä erilaisia sosiaalisia kielenkäytön konteksteja on informantin elämänsä aikana ollut valtavasti, kuten edeltävistä luvuista voidaan huomata. Ruotsin ja venäjän kielestä informantti ei merkityksellistä yhtään sosiaalista kielenkäyttökontekstia. Kyseisten kielten opiskelu ja käyttö ovat kirjoitelman ja haastattelun perusteella sidoksissa ainoastaan institutionaalisiin ympäristöihin, minkä takia uusi kielenkäyttäjät -identiteettejä ei tule narratiivista ilmi.

4.5 Kielten hyödyllisyys

Globalisoituneessa maailmassa kaikkia kieliä ei koeta yhtä arvokkaina resursseina (Blommaert 2010). Informantin asennoituminen kieliin on muuttunut hänen elämänsä aikana sen mukaan, mitkä kielet hän on kokenut eri aikoina hyödyllisiksi tai tärkeiksi:

42) ehkä se on laiskuutta ehkä se on moti että ei vaan, oo kokenu sitä, niinkun pakolliseksi tai vaadituks että pitäisi jatkaa niin suuren vaivan näkemistä monen kielen suhteen sillee että. ois oisha se nyt mukavaa. o haluaisin, haluaisin osata puhua vaikka kymmentä kieltä. koska se on minkä on huomannu ni tota se on mitä useempaa kieltä jos vaa osaa puhuu sitä une niinku useampi, point of view semmonen niinku näkökulma sulla on moneen asiaan. et se on. se olisi hauskaa mutta. – – valitettavasti ei voi kaikkea osata ehkä se on ollu pieniä luovutuksia siellä täällä. (H)

Korkeasta opiskelumotivaatiosta huolimatta informantti on lopettanut useiden kielten opiskelun, koska ei ole ulkoisista syistä kokenut kieliä tarvittavina, mikä tukee Nortonin (2013) havaintoja opiskeluun panostamisen suuresta merkityksestä kielenoppimisessa.

Kuten edellisestä näytteestä voidaan huomata, informantti linkittää laajan kielirepertoarin jälleen itseilmaisuuksiin ja toisaalta myös ajattelun laatuun. Kielten koettu hyöty ei kuitenkaan rajoitu informantin elämässä kielellä viestimiseen. Englannin kieli on ollut hyödyllinen työkalu informantin elämässä jo nuoresta iästä saakka, koska englantia antoi informantille keinon läpäistä videopelit, kuten näytteestä 9 voidaan huomata. Lisäksi informantti tunnistaa sen merkittävän aseman suomalaisessa kulttuurissa, kuten näytteestä 4 voidaan huomata. Informantti merkityksellistää englannin kielen taidon myös viittaamalla suoraan globaaliin käyttöarvoon mainitessaan sen olevan *hyödyllinen ja tärkeä työkalu pienen valtiomme asukeille tulevaisuutta ajatellen*.

Informantti korostaa myös kiinan kielen globaalia hyötyä erityisesti työmarkkinoilla:

43) jotain yks pilkku kolme, yks pilkku kolme miljardia asukasta siellä höpöttelee sitä ja, näin etse on. tulee olemaan ihan mieletön talousmahti, tulevaisuudessa, tulee olemaan todella tärkeä kieli. – – se ois semmonen kieli että mikäli haluaisit, tehdä käytännössä mitä tahansa haluat tulevaisuudessas opettelet sitä oot suomalainen sää meet sinne sää löyät duunia. (H)

Kuten näytteestä 32 voidaan huomata, informantti kokee alkuinnostuksen jälkeen unohtaneensa useita opiskelemissään kieliä. Informantti kertoo haastattelussa katuvansa enemmän niiden kielten unohtamista, jotka hän kokee arvokkaiksi tai hyödyllisiksi:

44) [Kiina] tulee olemaan ihan mieletön talousmahti, tulevaisuudessa, tulee olemaan todella tärkeä kieli. ja näin edelleen et se on niinku avais vielä enemmän ovia – – se ois niinkun siinä mielessä semmonen vähän, jossain määrin kaduttaa, mutta. – – mutta se on semmonen että sen päätöksen on jo hyväksynyt sillee ni että sille nyt ei mittää voi että. tällä hetkellä tilanne on tämä että saas nähä et joskus sitä opiskelee ehkä myöhemmi mutta.

– –

ruotsin kieli jossain määrin kyllä kaduttaa se että sitä ei osaa enää niin hyvin, ku ehkä joskus aikasemmin mutta se nyt ei kaduta samalla tavalla koska ruotsin kielen taitoo mä en nää yhtä hyödyllisenä. ruotsi on jossain määrin vähän sama ku suomen kieli. se on semmone niinku nii marginaalinen määrä et jos. joku ihm se että sää osaat puhua suomee ruotsia se ei varsinaisesti tuu välttämättä tulevaisuudessa olemaan niin the juttu. Kun taas se et sää osaat sitten puhua maailman suurimman talousmahdin, niitten kieltä. (H)

Kielten asema informantin elämässä näyttäisi siis linkittyvän niiden sosiaalisen merkityksen ohella kielten koettuun globaaliin hyötyyn ja käyttöarvoon, mikä selittäisi informantin ilmaisemia eroja opiskelumotivaation ja opiskeluun panostamisen välillä.

5 LOPUKSI

Tutkimuksessa selvisi, että informantin kielelliset käännekohtat ovat tapahtuneet pääosin niissä elämänkaaren vaiheissa, joita aikaisemmissa uusi kielenkäyttäjätutkimuksissa on korostettu (ks. Pujolar & Puigdevall 2014). Käännekohtien runsaus on johtanut informantin elämässä englannin ja suomen kielen hybridiseen käyttöön. Lisäksi englannin asema ja kielitaito ovat kasvaneet niin merkittäviksi, että informantti identifioi itsensä englannin äidinkielliseksi puhujaksi ja paikallistaa puhumansa kielivariantin Britanniaan.

Kielistä ylipäänsä on tullut informantille erityisesti sosiaalisesti tärkeitä resursseja, mikä näkyi kieli-identiteetin sidosteisuutena ihmisiin, muilta kielenkäyttäjiltä saatuun palautteeseen sekä fyysisiin ja virtuaalisiin paikkoihin. Lisäksi tutkimuksesta selvisi, että informantti tuo ilmi uusi kielenkäyttäjät-identiteettejä ainoastaan niissä kielissä, joissa kokee kieliresurssiensa olevan sosiaalisesti merkittäviä. Kielenkäytön sosiaalisen merkityksen korostuminen tukee Jaffen (2014) uusi kielenkäyttäjät-kategorisointia. Informantin kokemukset kieliyhteisön jäseneksi tulemisesta vaikuttivat niin ikään voimakkaasti uusi kielenkäyttäjät-identifikaatioihin, mikä tukee aikaisempien tutkimusten havaintoja (ks. O'Rourke, Pujolar & Ramallo 2014).

Kieliresurssien koettu käyttöarvo on voimistanut tai heikentänyt eri kielten merkitystä informantin elämässä, mikä näkyi oppimismotivaation ja oppimiseen sitoutumisen välisenä ristiriitaisuutena. Tutkimuksen tulokset viittaisivat siihen, että informantin kieli-identiteetissä kielenoppimiseen panostamisen määrä (ks. Norton 2013) on yhteydessä kielten eri konteksteissa saamaan arvoon (ks. Blommaert 2010). Informantti on siis aktiivisesti aloittanut tai lopettanut kielten opiskelun riippuen niiden koetusta arvosta tietyissä konteksteissa, mikä näkyi erityisesti kieli-identiteetin sidosteisuutena tiettyihin paikkoihin. Tutkimuksessa selvisi, että informantin elämässä kielten asemaan ovat positiivisesti vaikuttaneet niiden hyöty sekä itseilmaisuuden kannalta että globaalisti.

Tutkimuksessa selvisi informantilla olevan useita samanaikaisia kieli-identiteettejä, mikä oli odotettavissa (ks. esim. Omoniyi & White 2006). Informantin kieli-identiteettien keskinäiset eroavaisuudet ilmenivät erityisesti informantin asennoitumisesta joko kielenoppijaksi tai -omaksujaksi sekä hänen kielellisen ja kansallisen identiteettinsä välisten erojen aiheuttamasta epävarmuudesta. Blockin (2006) havaintojen mukaisesti tutkimuksen aineistosta oli nähtävissä informantin tarve luoda useista identiteeteistään yhtenäinen narratiivi.

Kieli-identiteetin tutkimiseen uusi kielenkäyttäjät -näkökulma soveltui erinomaisesti. Kielelliset käännekohtat ja uusien kielenkäyttäjien tunnistamiseen tarkoitetut kategoriat antoivat tutkimukseen tuoreen näkökulman. Lisäksi uusi kielenkäyttäjäys auttoi havaitsemaan kieli-identiteetin sosiaalista rakennetta ja informantin identifikaatioita kielenpuhujana. Elämänkaarellisen näkökulman vuoksi tutkimuksessa on kuvattu informantin kieli-identiteetin rakentumiseen vaikuttaneiden tekijöiden ohella myös sen nykymuotoa, mistä syystä tutkimustulokset eivät täysin vastaa tutkimuskysymyksiä. Jatkotutkimuksissa ei ole tarpeen erotella kieli-identiteetin rakentumista ja sen nykymuotoa yhtä vahvasti toisistaan, vaan tutkimuksissa olisi pyrittävä pikemminkin niiden luontevaan keskusteluun.

Tulevissa uusi kielenkäyttäjät -tutkimuksissa olisi tarpeen selvittää tarkemmin, millä tavoin kielelliset käännekohtat ovat vaikuttaneet kieli-identiteetin rakentumiseen tai uusi kielenkäyttäjät -identiteettien syntymiseen. Tämän tutkimuksen perusteella ne ovat pääosin lisänneet kohdekielen käytön tai sille altistumisen määrää, mikä on johtanut kielitaidon kehittymiseen. Mielenkiintoista olisi esimerkiksi selvittää, millaisia vaikutuksia kielellisillä käännekohtilla on yksilön kielirepertoariin laajemmassa mittakaavassa: herättääkö yhden kielen merkityksen korostuminen halun opiskella toista kieltä, tai vähentääkö yhden kielen merkityksen korostuminen vastaavasti toisen kielen merkitystä?

Elämäkerrallisia kirjoitelmia hyödyntävissä tutkimuksissa olisi tarpeen harkita vieraalla kielellä kirjoitetun tekstin ottamista muun aineiston tueksi (useiden kielten käyttämisestä ks. Pavlenko 2007). Tässä tutkimuksessa englanninkielisen kirjoitelman kerääminen informantilta olisi saattanut paljastaa mielenkiintoisia seikkoja kieli-identiteetin rakentumisesta sekä informantin tavoista kielellistää omia kieleen liittyviä kokemuksiaan. Tutkimushenkilöiltä olisi jatkossa hyödyllistä kerätä esitietoja heidän kielirepertoaareistaan, jotta tarvittavat järjestelyt esimerkiksi kirjoitelman kääntämiseksi olisi mahdollista tehdä. Haastattelun käyttäminen elämäkerrallisen kirjoitelman tukena oli tässä tutkimuksessa toimiva menetelmä, ja aineistojen voidaan sanoa täydentäneen toisiaan.

Tämä tapaustutkimus on yksi ensimmäisistä suomen kielellä toteutetuista new speaker -tutkimuksista ja siten merkittävä osa toivottavasti kasvavaa tutkimuskenttää. Tutkimus antoi vasta viitteitä siitä, millaisia kielellisiä käännekohtia yksilön elämänkaaren aikana voi olla, ja millä tavoin ne voivat kieli-identiteetin rakentumiseen vaikuttaa. Tutkimuksen suurimpana ansiona voidaan pitää sen pyrkimystä vakiinnuttaa uusi kielenkäyttäjät new speaker -käsitteen käännösvastineeksi.

LÄHTEET

- Barkhuizen, Gary 2013: Introduction: narrative research in applied linguistics. – Gary Barkhuizen (toim.), *Narrative Research in Applied Linguistics* s. 1–16. Cambridge: Cambridge University Press.
- Block, David 2006: Identity in applied linguistics. – Tope Omoniyi & Goodith White (toim.), *The Sociolinguistics of Identity* s. 34–49. London: Continuum.
- Blommaert, Jan 2010: *The sociolinguistics of globalization*. New York: Cambridge University Press.
- de Fina, Anna 2003: *Identity in narrative: a study of immigrant discourse*. Amsterdam: Philadelphia: John Benjamins.
- de Fina, Anna & Georgakopoulou, Alexandra 2012: *Analyzing Narrative: Discourse and Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dufva, Hannele, Lähtenmäki, Mika & Isoherranen, Sari 1996: *Elämää kielen kanssa: arkikäsitteitä kielestä, sen oppimisesta ja opettamisesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Haapanen, Hanna 2014: *Monikielisten lukiolaisnuorten kielelliset elämäkerrat ja identiteetit – kerronnallinen haastattelututkimus*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- Hall, Stuart 1999: *Identiteetti*. – Mikko Lehtonen & Juha Herkman (suom.). Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997: *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Jaffe, Alexandra 2014: Defining the new speaker: theoretical perspectives and learner trajectories. – *Special Issue: New Speakers of Minority Languages: The Challenging Opportunity. International Journal of the Sociology of Language*. 2015 (231), s. 21–44. – <http://www.degruyter.com/> 9.3.2015.
- Kalaja, Paula, Dufva, Hannele & Alanen, Riikka 2013: Experimenting with visual narratives. – Gary Barkhuizen (toim.), *Narrative research in applied linguistics* s. 105–131. Cambridge: Cambridge University Press.
- Latomaa, Sirkku & Suni, Minna 2010: Toisen sukupolven kielelliset valinnat. – Tuomas Martikainen & Lotta Haikkola (toim.), *Maahanmuutto ja sukupolvet* s. 151–174. Tietolipas (233). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nikula, Tarja & Leppänen, Sirpa 2008: Tutkimuksen tuloksia ja haasteita. – Sirpa Leppänen, Tarja Nikula & Leila Kääntä (toim.), *Kolmas kotimainen: Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa* s. 422–428. Tietolipas (224). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Norton, Bonny 2013: *Identity and language learning: Extending the conversation (2nd Edition)*. Bristol: Multilingual Matters.
- Omoniyi, Tope & White, Goodith 2006: Introduction. – Tope Omoniyi & Goodith White (toim.), *The Sociolinguistics of Identity* s. 1–8. London: Continuum.
- O'Rourke, Bernadette, Pujolar, Joan & Ramallo, Fernando 2014: New speakers of minority languages: the challenging opportunity – Foreword. – *Special Issue: New Speakers of Minority Languages: The Challenging Opportunity. International Journal of the Sociology of Language*. 2015 (231), s. 1–20. – <http://www.degruyter.com/> 9.3.2015.
- O'Rourke, Bernadette & Walsh, John 2014: New speakers of Irish: shifting boundaries across time and space. – *Special Issue: New Speakers of Minority Languages: The Challenging Opportunity. International Journal of the Sociology of Language*. 2015 (231), s. 167–187. – <http://www.degruyter.com/> 27.3.2015.
- Paunonen, Heikki 2009: Suomalaisen sosiolingvistiikan ja kielisosiologian näkymiä. – *Virittäjä* 113 (4) s. 557 – 570.
- Pavlenko, Aneta 2007: Autobiographic Narratives as Data in Applied Linguistics. – *Applied Linguistics* 28 (2) s. 163–188. – <http://applied.oxfordjournals.org/> 31.4.2015.
- Pennycook, Alastair 2010: *Language as a Local Practice*. Milton Park, Abingdon; New York, N.Y.: Routledge.
- Pujolar, Joan & Gonzàles, Isaac 2012: Linguistic "Mudes" and the De-Ethnicization of Language Choice in Catalonia. – *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 16 (2) s. 138–152.
- Pujolar, Joan & Puigdevall, Maite 2014: Linguistic mudes: how to become a new speaker in Catalonia. – *Special Issue: New Speakers of Minority Languages: The Challenging Opportunity. International Journal of the Sociology of Language*. (231), s. 167–187. – <http://www.degruyter.com/> 19.3.2015.
- Toolan, Michael J. 2001: *Narrative: a critical linguistic introduction*. London: Routledge.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- Walsh, John & Lane, Pia 2014: Report on conceptualisations of new speakerhood in the case of indigenous minority language. – <http://www.nspk.org.uk/> 17.11.2014.
- Walsh, John & O'Rourke, Bernadette 2014: Becoming a new speaker of Irish: linguistic mudes throughout the life cycle. – *Digithum: the Humanities in the Digital Era*.(16), s. 67–74. – <http://journals.uoc.edu/index.php/digithum/> 27.3.2015.

LIITTEET

Liite 1. Litteraatiomerkit:

- . puhunnan loppu
- .. pitkä tauko
- , lyhyt tauko
- poisto
- [] häivytetty paikan- tai henkilön nimi tai tarkennus
- (K) kirjoitelmanäyte
- (H) haastattelunäyte

Liite 2. Kirjoitelman ohjeet:

Kirjoita teksti aiheesta "**minä ja kieli**".

Mitä kieli ilmiönä sinulle tarkoittaa? Millä tavalla suhteesi kieleen on muuttunut varhaislapsuudesta tähän päivään? Voit pohtia, mitä kielet tarkoittavat sinulle, millä tavalla kielet ovat mukana elämässäsi, millainen suhde sinulla on kieliin ja mitä ajattelet kielistä ylipäänsä. Millaisia erityisiä kieleen tai kieliin liittyviä muistoja tai kokemuksia sinulla on? Millä tavalla suhtautumisesi kieliä kohtaan muuttunut ja miksi? Millaisissa tilanteissa olet kokenut esimerkiksi iloa, häpeää tai pelkoa kieleen/kieliin/kielitaitoon liittyen?